

PERIÓDICH DESENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTIFICH

Any I

Barcelona 30 de Juliol de 1880

Núm. 3

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals
Països de l'Unió Postal	76 s	40 s	s	s

No s'accepta cap subscripció que no s'pagui per endavant

Se publica 'ls dies 10, 20 y 30 de cada mes

EDITOR-PROPIETARI
CARLOS SANPONS Y CARBÓ
UNIO, 28
BARCELONA

PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR

	ANY	SEMESTRE
Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Filipinas, Mèjich y Riu de la Plata	6 s	3 50 s

Y en los otros países, los preus d'Espanya y además lo franqueo

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per R = NOSTRES GRABATS. — LOS A-BRES PER ANTONOMANIA, (a aïment), per Joan Montserrat y Archi. — LA COMPAÑIA DRAMÁTICA ITALIANA, per F. Maheu. — UNA HISTORIA VULGAR, per J. Laporta. — AL HOSTAL DE LA VIOLA, (poesia) per Antoni Carata y Vidal. — SACCIÓ DE NOVAT. — SACCIÓ DE BELLAS ARTS, per Arthur Galard.

GRABATS.— PICAPORTA DE CASA L'ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA. Dibuix de Catalá; grabat per Fusté. — CRISTÓPOL COLOS. Dibuix de Garcia; grabat per Fusté. — UNA GRACIA DE CARITAT. Dibuix de J. Hargrove; grabat per Sadurn. — PORTA DEL PALAU DE MOISEN SOBELL EN VALENCIA. Dibuix de Asenjo.

CRÓNICA GENERAL

Aixis com los pagesos, y gent del camp, si 'ls escolteu may vos dirán qu' han obtingut una bona anyada, essent tot lo més regular, pera son modo d'entendre, aquella en que 'l blat no 'ls cap a la sitja, ni 'l vi en lo celler, aixis també los fills de ciutat cantonan sas lamentacions per un altre ayre; en efecte arriba l'hivern, y al dir d'ells, sempre l'últim es més extremat que 'l que l'havia precedit, de tal manera que si aixó fos veritat, hauriam de tenir per gran regalo lo poder viure a Canigó ja que ab lo temps que fa que sentim parlar d'hiverns may vistos en nostra ciutat, ben segur que 'ns fora precis abandonar las escalas de Reamur y centígrada que fins ara nos han servit perfectament pera medir nostra temperatura y acullirnos a la de Fahrenheit que 's fa indispensables en los països del Nort. Pero també aixis com un rellotje mal-més en un moment donat del dia nos senyala l'hora verdadera, aixis també als barcelonins, aquest any los hi ha arribat lo torn de fer ab justicia les consuetudinarias exclamacions de cada entrada d'estació; en efecte l'estiu qu'estiém travessant es dels més rigurosos qu'en Barcelona poden haverse experimentat y al fer tal afirmació no es necessari apoyarla ab aquest luxe de números y estats comparatius qu'ara s'estila; es un fent evident y lo qu'es evident no 's prova.

PICAPORTA

DE CASA L'ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

Dibuix de Catalá. Grabat per Sa'ur.

Ja en lo número anterior feyam constar los inconvenients del ofici de revister en la temporada d'istiu: quins no deuen esser aquets pera nosaltres, en aquest estiu en que a deu l'hi ha plagut se publiqués LA IL·L·STRACIÓ, un dels estius més en caràcter que poden havers: conegut!

Inútilment havem esperat un dia y un altre pera entreteixir l'article de que som encarregats, pensant que 'ls dies transcorreguts nos haviam de proporcionar assumpto pera entaular la especie de conversa de familia ab que LA IL·L·STRACIÓ inaugura sos números; tot ha sigut en vá y per fi ha arribat aquell terrible dia y aquella hora encara més terrible d'entregar nostras cuartillas a la imprenta, cuartillas encara no sortidas d'aquell estat de nitida blancor tan espantosa pel qui te d'omplir las en un prefixat espay de temps.

Al arribar a aquest punt, ben segur que la gran majoria de nostres abonats haurá volgut endevinar l'intenció que portavan los párrafos ab que havem exordiat lo present article; en efecte, parlar de calor y de la constitució estacional qu'estem travessant fora de gran comoditat pera sortir del pas, en l'empenyo en que nos havem colocat; empero per aquesta vegada, y sens que ab aixó volgüem posar en dupte la perspicuïtat de nostres lectors amables, hem de confesar que no han donat en lo quid. Cent vegadas trencariam la ploma avans que rendir a tal recurs pera omplir las columnas destinadas a la Crónica general. LA IL·L·STRACIÓ posada en aquest terren, nos semblaria la dona xarrayre y manifestara que s'ampara del pretext més futil y del rumor menos verosimil pera descapdellar sa interminable y aburridora conversa.

Y encare qu'aixis no fos enrahonar de calor, quant aquesta fa 'l torment de tots los que no están en disposició de desafiar impunement sas caricias, seria com diuen los castellans nombrar la sogra en casa del ahorcado. No hem de caurer donchs en semblant descortesia. Aixis y tot y aixugantnos la suor que la massa bonesa del temps puga produirnos procurarém cumplir lo nostre encàrrech.

Ja fa alguns anys que Barcelona volgué acreditar sa nomenada de ciutat poderosíssima y de primer ordre, celebrant unes firas y festas ostentoses en la octava de sa patrona la verge de la Mercè. Sens que volguém discutir en aquests moments la rahó de esser d'unes tals festas, sab ja tothom qu' aquelles lluny de esser anyals com era propòsit de la corporació que va celebrarlas estigueren suspeses un any darrera d' un altre per una pila de circumstancies no esplicadas encara avuy ab la suficiència que fora de desitjar.

L' any passat, per iniciativa particular volgué reanudar-se la interrompida sèrie d' aquestas festas; mes tampoch mereixeren las que se celebraren l' acceptació que fins nosaltres mateixos nos en prometíam. Lluny per això de inculpar a la digníssima comissió que va iniciarlas; los seus esforços foren dignes d' un millor èxit y si aquest no va obtenir-se no deu certament atribuir-se a desídia de cap dels membres que la componian.

Aquest any una altra comissió particular ha pres a son càrrech la celebració de las firas y festas. Inútil creyém dirli que l' hi desitjém que l' èxit més complert corone son desinterés y rectitud de miras. Composta d' industrials, artistes y propietaris han donat ja al públich l' allocució premonitòria de sa constitució. Y ja comensa a parlar-se de projectes d' una verdadera novetat pera nosaltres; Deu fasse que tots ells puguin passar a vias de fet, ja que ho duptém d' algun que n' hem sentit dir; dupte nascut, no de falta de capacitat en la comissió aludida, si no de obstacles inherents a aquesta classe d' empreses y que per molt que s' fasse no arriben a poder-se superar; nos referim a la conversió del passeig central de la Rambla, en un canal navegable pera góndolas, a benefici de l' entrada del navegant del mar, per frente l' moll de la plassa de la Pau.

Encara no del tot remediadas las desgracias causadas per las inundacions de las provincias de Llevant a las quals acudiren generosas las classes totes de la nació entera y de molta part del extranger, Espanya s' veu altra volta en la necessitat de acudir a las calamitats de que s'ns donan compte los telégramas arribats de Manila. En efecte una gran part d' aquesta ciutat ha sigut destruïda per una sèrie de terremotos que encara no sabem si s' ha tancat definitivament. Igualment desgracia atingeix a un gran número de pobles del arxipièlach, habentse destruït un gran número d' habitacions y esberlat la terra per molts puestos, quals eslextas vomitau aigua calenta y altres materials volcànichs. Segons se diu las desgracias personals, fins ara sols han ocorregut entre ls indigenas. Y heuse aquí com aquella colonia floreixent, refeta no fa molt de la calamitat anàloga que va afligir-la en 1863, torna a necessitar l' auxili de la mare patria, qu' encara qu' agobiada tambe, no ha d' abandonar-la tampoch en lo terrible trànzit qu' atravesa.

Sens que volguém fer favor a la generació en que vivim sembla que la seva característica, es la celebració de certaments abont s' exposen en honrosa competència los fruits del enginy humà, destinats a acreditar als venidors los graus de civilisació que sos passats alcançavan. Baix aquest punt de vista los celebrats en Paris en 1867, en Viena en 1873, en Filadelfia en 1876 y en Paris (segona volta en 1878), han de esser pàginas memorables pera l' historia del sigle dinovè. No sabem si està escrit fatalment, que nostra patria no hage pogut figurar encara en lo concert de las grans nacions, acullint en ella aquestas colossals exhibicions abont se mostra en tot son esplendor, de quan son capassas la inteligencia y activitat del home posadas al servey del més noble dels estis nuls.

Nostra ciutat, empero, s' ha distingit sempre, per l' afició a aquesta classe de llytas. Sens contar pera l' present elements en suficiència pera celebrar una exposició universal, ella ha demostrat en cent ocasions sas generosas tendencias, celebrant exposicions generals ó be de determinadas especialitats, dignas en tot de sas il·lustradas corporacions que las han celebradas y aixó s'ns portaria de la ma a parlar de la que projecta la Junta Directiva del Institut de Foment del treball nacional en la tardor de 1880, destinadas a las arts decorativas y sas aplicacions a la industria; mes com ja n' parlém en altre secció del periòdic a ella remetém a los que s' interessan per una empresa útil d' un modo tan notori.

Gayre bé podríam clourer aquí la revista, mes encara que sia molt par alt, volém consignar un fet, algun tant paradòxic ab relació ab l' ordre de ideas que priva en lo moment històric actual. Nos referim a las *corridas de toros*; importació purament castellana pot dirse avuy a boca plena qu' han adquirit carta de naturalesa en Catalunya; en efecte, las empreses que d' algun temps a aquesta part han pres la plassa de Barcelona a son

càrrech, han obtingut ganancias considerables gracias al entusiasme ab que nostre públich va adherirse al espectacle; y tant com aqueixa diversió ha sigut objecte de polémicas formals, probantse fins ab luxos d' arguments la barbaritat de la seva essencia, ella ha anat fent fortuna fins en las encontradas més internes de Catalunya y per lo tant més allunyadas de las costums castellanas (1). Nosaltres recordém qu' anys endarrera tan sols se celebravan duas *corridas* en nostra plassa; avuy aquest número s' ha quint ó sextuplicat y cada dia ab més creixent entusiasme lo públich acudeix a omplir las gradas del circo tauri, y aixó en un temps en que s' han propagat las ideas filantròpicas, s' han endolcit las costums, y s' han abol t paulatinament defectes hereditats de las passadas generacions. Aquestas paraulas venen al propòsit de la corrida celebrada en nostra plassa lo diumenge passat; lo públich prengué casi per assalt los tendidos del aniteatre, abont treballavan los que entre ls intelijents se coneixen per *Gordito* y *Felipe García*, los quals segons ohirem dir no dexaren res de desitjar; en cambi s' queixavan dits intelijents de que l' bestiar no va donar joeh.

Sentim pera ls aficionats a tals espectacles, suscriptors a l' IL·LUSTRACIÓ no poder detallar lo que tingué lloch lo diumenge passat en nostra plassa, ja que nostra incompetencia nos en priva de ferho; en cambi y en compensació la empresa del periòdic dedica en altra secció del mateix, un article critic a la notabilíssima companyia dramática italiana qu' actua en lo teatre de Novetats, degut a un reputat escriptor de nostra terra.—R.

NOSTRES GRABATS

PICAPORTA DE CASA L' ARDIACA DE LA CATEDRAL DE BARCELONA

DIBUIX DE CATALÁ. GRABAT PER SADURNÍ

Lo antich y magnífich picaporta de casa l' Ardiaca no s' conserva ja en nostra Catedral si no que avuy ha passat a esser propietat del senyor Altimira y qu' en las reformas que ha fet en sa casa ha respectat cuidadosament. Gracias a aixó s' pot avuy encara estudiar y admirar a aqueixa obra qual grabat doném a nostres suscriptors.

CRISTOFOL COLON

DIBUIX DE GARCÍA. GRABAT PER SADURNÍ

No creyém acertat donar a cada explicació de grabat d' algun personatge una detallada resenya de sa vida, majorment quant es universalment conegut; ni l' espay seria suficient para ferne un estudi de debó quant sas obras han trascendit a l' humanitat entera. Y si home hi ha a que dega estar l' humanitat reconeguda es per cert l' ilustre genovés Cristofol Colon qui l' hi oferí un mon nou rebentne en cambi insults y escarnis y misèrias. Lo descobriment de las Américas portat a cap per ell despres de mil y mil sufriments, es potser l' empresa mes gegantina qu' ha pogut l' home realisar sobre la terra. Y la posteritat ho reconeix: avuy que las relaciones entre las Américas y l' mon vell son tan estretas y tan intimas, que la vida del un es la de las altres y reciprocament, avuy resplandeix gloriosa la figura de Colon, a qui mentres l' historia corona ab lo llorer dels hèroes, vol l' Iglesia enlayrar entre la Cort dels sants.

UNA GRACIA DE CARITAT

DIBUIX DE J. BAQUERO. GRABAT PER SADURNÍ

L' assumptó d' aquest grabat no pot esser més senzill: un noy que toca una guitarra y una germaneta seva qu' implora caritat sostenent la ma per recullir limosna. Avaluan los detalls d' aquesta sentida composició lo posat y las fesomias del tot simpàtic dels dos infelissos noys que contrastan ab lo deplorable estat en que viuen.

PORTA DEL PALAU DE MOSSEN SORELL

VALENCIA

DIBUIX DE ASENJO

Lo palau de Mossen Sorell, la joya més preuada de Valencia en l' art mudéjar fou presa de un terrible incendi pel Mars de 1878: era la casa payral de la ilustre familia dels Sorells a qui ennobli nostre D. Jaime I, de gloriosa memoria. Lo grabat que doném representa una de sas portas y està perfectament dibuxat per l' intelijentíssim directó de l' Escola Valenciana de Bellas Arts, D. Salustí Asenjo, que tanta reputació te ja adquirida.

(1) Fins a la vila d' Olot, situada en lo més intrincat de la montanya catalana s' ha construït una plassa de toros.

LOS ARBRES PER ANTONOMASIA

(Acabament)

47. ARBRE DE LA GOMA. 1.ª diverses *Acacia*, Leguminoses que donan la goma aràbiga y la del Senegal. 2.ª varies *Myrtales* de la Nova Holanda entre elles la *Metrosideros costata* Gaertn. y l' *Eucalyptus resinifera* Sm.
48. A. DE LES GRIVES. La *Sorbus Aucuparia* L.; en catalá també *Seridoler*. L' *Adzarolet* (*Crataegus Azarolus* L.) y la *Sorbus Aria* Crantz, vulgarment coneguda per MOIXERA, totes tres Rosàcees.
49. A. DE GORDON, es lo meteix ARBRE DEL CEL y de CORDOU.
50. A. IMPÈDICH Ó INDECENT, rebent aquest nom divers *Pandanus*.
51. A. IMORTAL, es l' *Erythrina corallodendron* y l' *Eudrachium madagascariense*. Es lo meteix ARBRE DEL CORAL.
52. A. DE JUDAS. En Europa es lo *Cercis siliquastrum* L. y en les Antilles la *Kienhovia hospita*.
53. A. DE JUDAS, lo meteix n.º 52 ó sia l' A. DE JUDAS.
54. A. DE LA LLET, molts de les Apocynées y Euphorbiacées a causa de un such lletós y blanch de que estan plens. L' A. DE LA LLET de Cleyer, *Jarnosky* ó *Namva* dels Japonesos pertany segons Méral et Delens a una de aquelles dues families. L' Arbre de la Llet de Demerara, es la *Tabernaemontana utilis* Arn. reconeguda com Apocynaea.
55. A. DELS LLIRIS, es lo *Liriodendron tulipifera* L. a causa de ses flors que pareixen lliris.
56. A. DE LA MÀ. Reb eix nom lo *Cheirastemon platanifolius*, de México, per la forma de cinch dits de la mà aproximats, que sos estams ofereixen en agrupació.
57. A. DE LES MADUIXES, l' «Arbós» *Arbutus Unedo* L.
58. A. DE MAIG, en les Antilles es una especie de *Panax* que floreix en dit mes.
59. A. DEL MANSÀ, lo *Fraxinus Ornus* L. especie de Freix que creix en Valencia y Castilla y sobre tot en Calabria.
60. A. DE LA MANTEGA, la *Bassia butyracea* y altres de la familia de Sapotácees.
61. A. MARIA, es lo *Myrospermum Toluiferum* Spr. que en l' Istme de Darien proporciona lo Balsam del Tolu.
62. A. DE MATACHAN, una *Melanorrhæa* segons Baillon.
63. A. DE LA MIGRANYA, la *Premna integrifolia* de l' Illa de França segons Bory de Saint-Vincent.
64. A. DELS MIL ANYS, los «Baobabs» ó *Adansonia digitata*, a causa de llur longevitat.
65. A. DE MOYSÉS, lo *Mespilus pyracantha* L. conegut també ab lo nom d' *Ars ardent*, escapat de cultiu pero quasi espontani en Cardona.
66. A. NEGRE, l' *Ahus glutinosa* L. per altre nom «VERN».
67. A. DE LA NEU, lo *Viburnum opulus*, lo *Chionanthus virginicus* y altres a causa de la massa de flors blanques que presentan.
68. A. DEL OLI, la *Terminalia Catappa* L. y les *Elæococca*, a demés de la *Dryandra vernica* Adr. Juss.
69. A. ORDEAL, també dit «de les probes» l' *Erythrophleum* de Don, segons Hoeffler, y lo *Physostigma venenosum* Balf. Es de la familia de Leguminoses y son decuyt serveix per a ferlo beure als acusats en lo Congo, com un Judici de Deu: si tal decuyt no ls fa res, sont absolts de l' acusació.
70. A. DEL PA, l' *Artocarpus incisa* y altres, y algunes Cycadées en Cafreria.
71. A. PAPERER Ó DEL PAPER, la *Betula papyrifera* Mich. et Ait. del Canadà la *Broussonetia papyrifera* que adorna nostres passeigs; l' *Aralia papyrifera* y altres, etc.
72. A. DEL PARADÍS, la *Thuja occidentalis* L. y mes propiament l' *Elæagnus angustifolia* L.
73. A. DE LA PASQUA, la *Poinsettia pulcherrima* (segons Costa), euphorbiacea de México de bellíssima florida.
74. A. DEL PEDRE: 1.ª la FALSA PEDRERA Ó PEDRER, que s' cultiva tant en nostres jardins y en los de Sicilia per son fullatge pèndul y graciós. (*Schinus molle* L.); 2.ª diverses *Xylopias*; 3.ª lo *Vitex Agnus-Castus* L.
75. A. DE LES PERRUQUES, lo *Rhus Cotinus* L. que dona «fustets» empleat en tintoreria y «Raldor» ó «Roldor» ó «Rahedor» que usen los adobadors de pells.
76. A. DELS PESOLSCAPRES, segon Baillon es una especie de *Erythyna*.

77. A. PI Ó ARBRE DEL PI, en les Balears se diu a la *Pistacia Terebinthus* L.
78. A. DE PIPA, lo «Sumach» ó «Roldor», *Coriaria myrtilifolia* L.
79. A. DE PISTAIRES, varies *Staphylea* y entre elles la *St. pinata* L.
80. A. DE PLATA, es lo mateix ARBRE DEL PARADÍS ó «Cinamom».
81. A. PLUJÓ Ó DE LA PLUJA, la *Cesalpinia pluviosa* de De Candolle.
82. A. DEL POBRE-HOME, l' *Ulmus Campestris* L. ó sia l' «Olm».
83. A. POLL, lo *Populus nigra* L. també dit «Pollanch».
84. A. DE LES PROBES, es lo mateix ARBRE ORDEAL n.º 60.
85. A. PUDENT, es lo mateix ARBRE FETID.
86. A. DE LA PUÇA, es lo *Rhus toxicodendron* L.
87. A. DELS QUARANTA ESCUTS, es lo mateix ARBRE DELS ESCUTS.
88. A. DEL QUITRÀ, un vegetal de Manila, segons d'Orbigny, encara desconegut dels botànics, que dona un such resinós empleat per calafatejar construccions navals.
89. A. DE RAHUS, les *Staphylea* y los *Coccoloba* (vide n.º 79.)
90. A. ROIG, l' *Erythrophloeum* de Guinea, ó sia lo mateix que l' ARBRE DE LES PORRES.
91. A. DE LA RONYA, lo mateix que l' ARBRE DE PUÇA. n.º 86.
92. A. DELS ROSARIS, es lo *Melia Azedarach* L. Dels seus grans se'n fan rosaris.
93. A. DEL SABÓ, la *Quillaja Saponaria* que dona lo que en castellà'n diuen «Palo jabon».
94. A. DEL SAGÓ, lo *Sagui Rumphii* Kth.
95. A. DE SANG, En la Guyana; es probablement una *Vismia* que per incisió deixa fluir un such vermell com sang.
96. A. SANT, es lo mateix ARBRE DEL ROSARIS, també en castellà se'nomena «Cinamomo».
97. A. DE SANT JOHAN, es una especie d' *Hypericum*.
98. A. DE SANTA LLUCIA, lo *Prunus Mahaleb* L.
99. A. DE SANTA THOMAS, la *Bauhinia variegata*, reb aquest nom segons Zannoni a causa de que los christians de l' Índia creyan que les flors d'aquell arbre havien esset tenyides per la sang del Sant en lo moment de son martiri.
100. A. DE LA SABIDURIA Ó DE LA SAPIENCIA, la *Betula alba* L. també coneguda en català ab los noms de «Bedoll», «Besa», «Bedut» y «Bedot».
101. A. DE LA SEDA. Sent molts los que reben semblant nom entre ells l' *Albizia julibrissin* DUNALTZ, a causa dels llargs filaments de sos estams; y lo *Gomphocarpus fruticosus* que algunes voltes malament, se diu ARBRE DE COTÓ. L. *Asclepias gigantea* es lo fals ARBRE DE LA SEDA.
102. A. DELS SERPENTS, l' *Ophioclyon serpentina* y algunes *Aristolochia* per la forma de llurs perianthis.
103. A. DE SERRELLS Ó DE LES FRANJES, lo *Chionanthus virginicus*, que fa uns bells rahims de flors blanques de petals linears y llargs.
104. A. DE LA SET, Ó DE LA FONT, la *Phytokrene gigantea* Wall. de la India.
105. A. DEL SEU, lo *Croton sebiferum* L.
106. A. DEL SURO, lo *Quercus Suber* L. Ó ALSINA SURERA.
107. A. DE THEOPHRAST, la *Theophrasta americana* L.
108. A. DE LA TINTA, en les Balears es la *Phytolacca decandra* L.
109. A. TRIST, lo *Nyctanthus Arbor-tristis* L. closa de flors mentres dura la claror del dia.
110. A. DE LES TULIPES, es lo mateix ARBRE DELS LLIRIS.
111. A. DE LA VACA, lo *Galactodendron utile* d' Humboldt, que dona un such blanc lleu dolç y agradable, tant que's pot confondre ab la llet. Lo mateix nom s'ha donat a la *Tabernaemontana utilis* Sm. y a divers *Ficus* y *Artocarpus*.
112. A. DEL VELLUT, la *Tournefortia argentea* borraginea molt notable.
113. A. DE VENUS, *Spondias dulcis* Lam. cultivat en les illes dels Amichs, y de la Societat, per sos fruits comestibles.
114. A. VERINÓS, s'ha dit a molts vegetals empero mes especialment al *Hippomane Mancailla* L. de les Antilles al *Rhus toxicodendron* L. y a la *Antiaris toxicaria*, Lesh. que creix a Java, los tres horriblement verinosos.
115. A. DEL VERMELLÓ, lo *Quercus Coccifera* L. que es també nomenat «Coscoll». Viu pels vòls de Barcelona.
116. A. DEL VERNIS, lo *Rhus vernix* L. y algunes especies de *Terminalia*, *Elaeodendron* y *Melanorrhiza*.
117. A. VERT. Ab la denominació genèrica d' ARBRES VERTS, se compren tota la col·lecció de plantes coníferes com Ginebra, Pi, Abet, Cedre, etc.,

que may quedan sense fulles ni estiu ni hivern, extencense aquest nom al Llaure, a l' Alsina y altres, de fulla persistent.

118. A. DEL VESCH, lo *Ilex aquifolium* L. perquè de l'escorça se'n valen per compondre lo vesch. També en Catalunya se diu «Boix grevol» A la Martinica ho diuen a l' *Hippomane biglandulosa*.
119. A. DEL VIATGER, es l' *Urnia speciosa* L. que en la veyna de ses fulles conté quasi sempre una gran quantitat d'aygua que pot apagar la set al viatger. També se diu a una *Ravenala*.
120. A. DE VIDA, la *Truja orientalis* L. y la *Th. occidentalis* L.
121. A. DE VIDA DE LA XINA, es la *Thuja orientalis* L.
122. A. DE LA VIDA AMERICÀ, es la *Thuja occidentalis* L.
123. A. DE LES XERINGUES, les *Siphonia* que produheixen «Cautxuch» del que en les Antilles se fan xeringues; y la *Hevea guyanensis* Aubl.

Fins aquí la llista que crech la mes completa de totes quantes he vist. Si alguna omisió s'hi troba, serà efecte de ma ignorància y a aquesta cal acusar, esperant ab l'indulgència del lector, com espero sempre.

No dubto de que aquesta llista ó catàlech, pot ser de algun profit per als Philòlegs, a mes dels Herboristes, Metjes, Droguers y Apothecaris, cada hu d'ells pot ben aprofitarsen; y'm consideraré per dirxòs si obtineix los resultats que'm hi proposat, que no son altres que's de fer agafar afició als estudis de Botànica, rama de les Ciències naturals que més esgarriosa se presenta als ulls del indecís neophyt.

JOHAN MONTSERRAT Y ARCHS.

Barcelona 14 Juliol 1880.

LA COMPANYIA DRAMÀTICA

ITALIANA

Als que cercan un punt hont passar la vetlla comodament y que ja han agafat per costum parlarla en los teatres, ahont acuden per enrahonar ó jugar los uns y los altres pera reseguir ab los gemelos la platea y 'ls palcos criticant a tort y a trevés vestits y lesomies y tafanejant la mirada del d' aquí, la mitja rialla de la de mes enllà, los més petits moviments de tothom; es a dir: als que van al teatre pera interessar en tot lo de teló enfora y ni mica en lo que succeix en l' escena, a aquets los aconsellem que no vayan per equivocació al teatre de Novetats. Ells no'n treurien res d'anarhi y en cambi podrien ab sa conversa molestar als del seu costat. Però als verament aficionats al art dramàtic, als qu'acuden a les representacions pera estudiar, pera sentir, pera delitarse profitosament, artistes, en una paraula, ó ànimes tocades del sentiment de l' art; que si's retreuen sovint de nostres teatres es per lo poch de bo que comunament s'hi dona, a aquets si que sense reserva els direm d'aprofitar les funcions que quedan de les vint que te anunciades la companyia italiana de la senyora Marini. Estem segurs de que no se'n penetraran.

Dir que la companyia qu'actua en Novetats es superior a les que ordinariament veyem, que no'n hi ha cap a Espanya que pugui compararsi d' un' hora lluny, tot axò es ja una vulgaritat y pot aplicarse per altra part a qualsevol de les que d' Italia han vingut d' uns quants anys ensa. Afirmer rodonament que sia la millor de totes les qu'han vingut a la nostra capital, es arribat. Tractarem de donarne una idea a nostres abonats, atenentnos però a les impresions qu'hem rebut en les poques representacions qu'han tingut lloch fins ara.

Com a conjunt, la companyia que'ns ocupa es de primer ordre, si be no ha lograt per ara esborrar lo recort que d'altres nos han dextat, sobretot la que dirigia lo senyor Morelli. Sabem que la comparació es odiosa sempre, mes en lo cas present es tan natural que'l que's passeja durant los intermedis pels jardins d'aquell teatre, no sentirà més que comparacions d'unes companyies ab altres; y es natural precisament perquè totes son de un mèrit superior y perquè totes en general lo fan conèixer en l' interpretació de les metexes obres. Per altra part, com no es cap pecat ni cap descortesia, no hem tingut empatx en posar per escrit lo qu'hem sentit en més d'una conversació. De totes maneres, ho repetim, lo conjunt es bo y en ocasions com es lo final del primer acte de *Fernanda* l' públich tingué ocasió de conèixerho y d'aplaudir com se mereixia la direcció d' escena. Les agrupacions acostuman estar ben disposades, cada hu sol fer lo seu fet sense distraccions ni encantaments, y casi totes les parts vestexen be; sols en alguna d'última fila s'hi nota de vegades un cert encomigament al vestir de societat, que contrasta ab les maneres elegants de les de més categoria.

Prou voldríam nosaltres donar als nostres lectors un

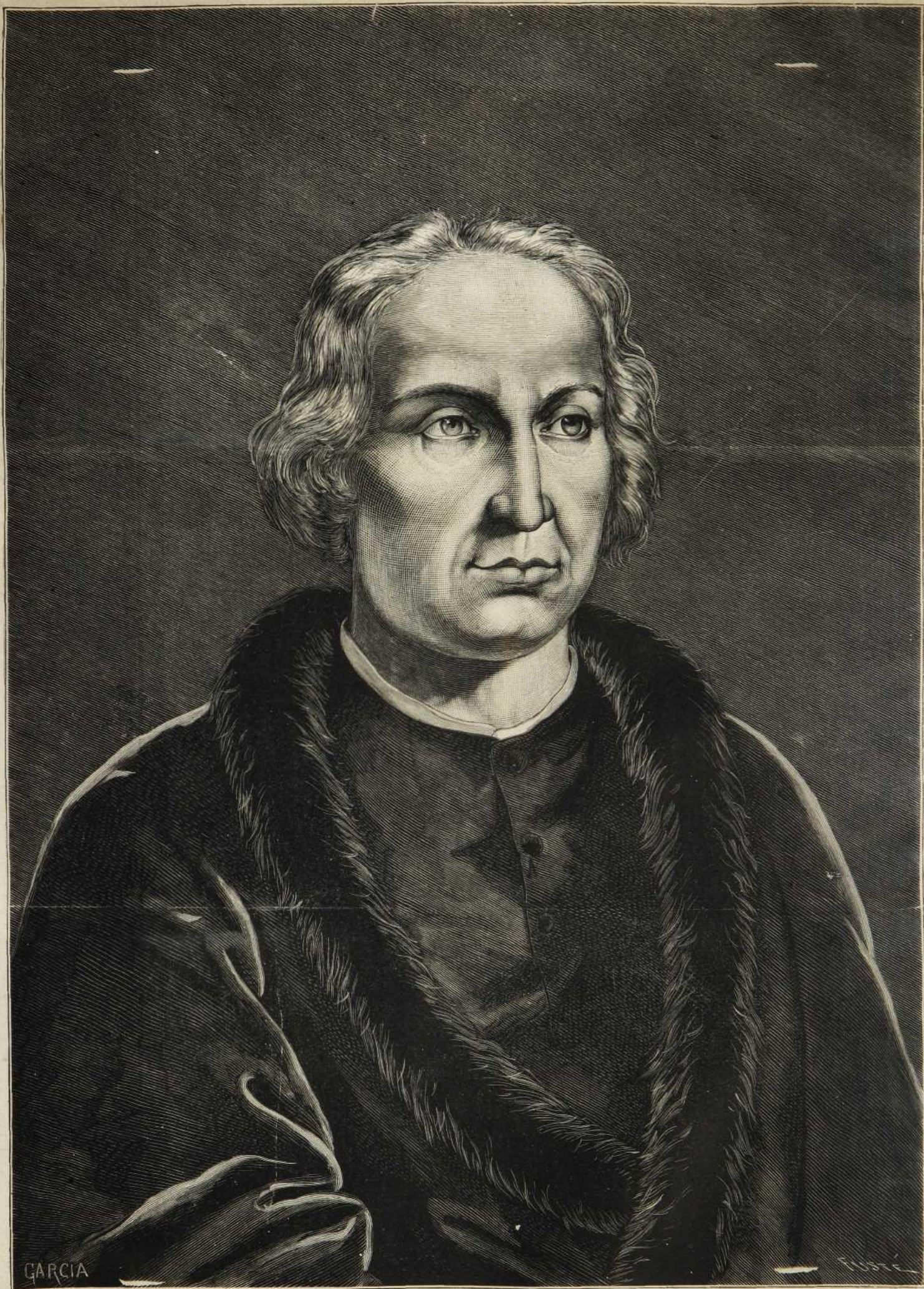
judici formal de cada un dels actors que formen la companyia italiana, però ni l' indole d'aquesta publicació ho exigeix, ni l'espai de que disposem ens ho permet, ni tal vegada ho fariam ab prou fonament conexentlos de tan poch temps. Ab tot, mirarem de dirne quelcom.

Entre las senyoras se distingxen la Belli-Banes que declama ab gust y a la qui elogiariem sens cap mena de reserva si no exagerés a voltes lo senti mentisme de certes situacions; la Besseghi que caracterisa perfectament los papers que se li encarregan y acentua be la frase; la Zopetti qu'interpreta ab verdadera gracia cómica 'ls caràcters que representa; la Vitaloni que sab dir ab ingenuitat; y alguna altra, qual nom sentim no recordar, que també's fa apreciable per qualtats semblants.

Entre 'ls actors, los que fins ara han tingut ocasió de fer conèixer millor ses bones condicions son lo senyor Cola qu' en les situacions dramàtiques sab expressar bé 'l crexement de les passions y traduhir exteriorment lo combat intern de sentiments oposats; lo senyor Pietrotti qu' en lo paper de Brochat de *I borghesi de Pontarcy* demostrà ser un excelent artista que sab donar lo just colorit als tipus que se li confian; lo senyor Zopetti qu' es notable en lo género cómic brillant per la gracia ab que interpreta los personatges, malgrat l' exageració qu' a voltes lo perjudica; y de altres, dels qui no sabem lo nom qu' en determinades obres han lluhit facultats apreciables.

Aposta hem dextat per l'últim lo parlar de la senyora Marini y del senyor Ceresa, que son los verdaders artistes de la companyia, perquè si ho haguessen fet primerament potser no'ns haurien sentit ab cor per parlar després dels altres. Lo senyor Ceresa es un actor acabat: l'hem vist fent un paper d'home de caràcter en la *Fernanda*; l'hem vist fent la part d' amoroso en la *Pamela*, en la *Signora della camelie* y en altres; l'hem vist en lo drama, l'hem vist en la comedia, y sempre hi hem vist l'artista intel·ligent, identificantse ab los caràcters que representa, fentse seus los sentiments y passions de sos personatges y no carregant massa l'expressió ni aduch en les situacions mes dramàtiques y violentes. A primera vista, pot semblar fredor lo que es naturalitat; però quant un ja s'hi ha fet, aleshores aplaudeix la discreció del artista qu' en compte de buscar de sorprendre al públich ab transicions afectades y ab pujades de tò (trampes qu' en lo teatre solen produhir molt bons efectes), preferix dextar en los espectadors l' impressió que 'ls causaria la realitat de lo qu'ell fingeix, acontentantse ab la meytat dels aplausos qu' un altre procediment li proporcionaria, però sabent en cambi que l' impressió d' ara dura més que 'ls bulliciosos entusiasmes de moment. No's crega per lo qu' acabem de dir que'l senyor Ceresa sia en totes les ocasions tan reposat. Ja crida quant ha de cridar y plora y's desespera quant ha de ferho; lo que hi ha en aquets casos, que no necessita recórrer a exageracions ni a inflaments de veu pera obtenir lo resultat que's proposa, puix com ha declamat avans ab naturalitat, la mateixa naturalitat li basta després pera marcar lo crexement de la passió. Aquest actor no busca may l'èxit ruidós; es aquest que li surt espontàniament a camí, cridat per la veritat, no per l' afectació, de ses maneres.

Lo mateix qu'hem dit del senyor Ceresa hem de dir de la senyora Marini. Aquesta eminent artista, a qui'l públich de Barcelona tingué ocasió d'admirar ja fa molts anys, quan comensava, com aquell qui diu, la seva gloriosa carrera, ha adquirit desd' aleshores tal domini de l' escena, tal coneixement del cor humà, tal art pera governar sos moviments, sa veu, sa fesomia, que pot ben afirmar-se que, si quan vingué a Barcelona per primera vegada ocupava un lloch distingidíssim entre les primeres figures de l' escena italiana, a l' hora d' ara, en que està al ple de les seves facultats, no hi ha rival que pugui oscureir-la, com no hi ha empresa en que no pugui arriscarse ab seguretat. L'etat de la senyora Marini es l'etat en que s' haurian d' estacionar tots los artistes, que tant li permet presentarse com una criatura, com caracterizar la dona ja feta ó la més entrada en anys. Ab les poques nits en que s' ha presentat al públich ha fet la *Pamela noble*, *Le false confidence*, *I borghesi de Pontarcy*, *Fernanda*, *Le demi-monde*, *La Signora della camelie*, y 'l *Sapigliò d' una madre*, en quals produccions nos ha presentat set tipus completament diferents desde la noya sensilla de Goldoni fins a la mare amantíssima y desde la dona de mon intrigant ó apassionada de Gardon y de Dumas fins a la dramàtica creació d'aquest últim en la dona cayguda que mor sense la delirada rehabilitació. Y no cal que's busque en un tipus reminiscencias del altre, perquè no ni hi ha dos que s' assemblin, ni may dexta la senyora Marini de transpersonalisarse en la figura qu' executa. La varietat es admirable y 'l realisme artístich sorprenent. Més que'l senyor Ceresa, es la senyora Marini discreta en l' expressió del sentiment; en moltes escenas en que altres artistes s' han fet aplaudir estrepitosament im-

DIBUIX DE GARCÍA

CRISTOFOL COLON

GRABAT PER FUSTÉ

DIBUIX DE BAQUERO

UNA GRACIA DE CARITAT

GRABAT PER SADURNÍ

mint un gran relleu a la frase o donant a certs detalls més importància de la que realment han de tenir, ella's limita a dir correctament, a donar al diàlech la vida y 'l moviment naturals y a fer, en una paraula, lo mateix que faria si l'acció en compte de tenir lloch sobre les taulles fos en la sala de casa seva. Per servirnos d'una comparació: quan se fa una estàtua pera col·locarse a certa alçaria, se fa de un tamany doble o major del natural; quan l'estàtua ha d'anar a poch pamis de terra, basta ab lo natural pera fer l'efecte. Donchs bé: casi tots los actors *doblan lo natural* perque consideran que entre 'ls espectadors y ells hi ha la distancia d'un pedestal o una columna y moltes vegades los surt lo tamany aegantant; a la senyora Marini, que mira al públich com si prengués part en l'acció, li basta lo natural pera produhir l'impressió de la realitat. Així es com l'hem vista nosaltres y així nos ha meravellat. Una veu dolça y armoniosa com poques, a la que imprimeix les inflexions convenients, una figura simpática y distingidíssima, unes maneres aristocràtiques, que no li privan de convertirse en modesta criada quan lo cass' ho porta, son altres tants elements favorables qu' aquesta artista aprofita oportunament pera cautivar y arrastrar al auditori. Nos altres nos hem dextat emportar per son art y ses inspiracions y declarém sens empatx que may havíam sortit del teatre de tan bon humor com al acabar-se *La false confidente*, ni que may (perqué no dirho?) may hi havíam plorat com en la representació de *La Signora della camelia*.

Després de recomanar als nostres lectors que no perden l'ocasió d'assistir a representacions com les que actualment tenen lloch en Novetats, cumplim ab gust un deber de cortesia saludant desd' aquestes columnes a tan eminent artista, a la qui desitjariam poder aplaudir més sovint en los teatres de nostra capital.

F. MATHÉU.

25 Juliol de 1883.

UNA HISTORIA VULGAR

PRIMERA PART D'UNA NOVELETA

Era molt petit que se 'm va morir el pare, y com que a casa no hi havia lo que se 'n diu un bon mitjó, bon goig que la mare va tenir d'espavilar-se pera guanyar las caixalades y criarme com Deu mana. Ella's llevava a vans que 'l sol y 'm vestia; me feya dir un pare nostre per l'ànima del pare, me senyava, y deixantme a la taula un crostó de pa ben moreno, m'encomenava que anés a l'hora a estudi y que fes bonat. Després se 'n anava a fer la seva feyna, que consistia en collir herbas sanitosas pera 'ls herbolaris de tot aquell lla; quan tornava a casa arreglava alguna coseta pera dinar, y altra vegada, fentme 'l mateix encàrrech, tornava a la seva. Al vespre si que la tenia prop bona estona, y llavors me contava rondalles y 'm donava bons consells, qu'havien de servirme temps a venir, perque m'estimava com no podéu figurarvos; totas las mares son bonas, però la meua ho era mes que las altres; com que jo no tenia pare, Deu m'ho va tenir en compte; no era pas que jo la merescués, perque estich segur, y aixó 'm rosegava 'l cor, que las mevas dolenterias la van empenyer al cementiri. Allà hont hi era jo no hi havia res salvat, y de las mevas mans tots los xicots del barri n'anavan assenyalsats; aixó feya que la meua pobre mare rebés queixas y que tothom l'hi retregués 'l no haverme dut al hospici.

Lo meu geni era d'alló que no hi ha; entramaliat, desvergonyit, tots los mals tenia; una cosa de bó no podian negarme: qu'estimava molt a la mare; pero encara aixó ho agafava pel cantó més dolent, perque may me recordava dels seus sermons, y per altra part en sentintne parlar malament ja 'm posava furios. Un dia, ab un cop de pedra vaig establornir a un noy del vehinai; totas las donas d'aquell carrer, rodejant a la víctima, m'anavan acusant y dihent pestes de mi y de la mare qu' *m'criava tan malament*.

—Tan bona pessa es sa mare com ell, —crià una veu rovellada.

Sentir jo aquestas paraulas y dirli lo que per decencia callo, va ser tot hu. Tothom va escandalisarse, pero jo tan tranquil com sempre, m'estava al pedris de casa ab una pedra a la ma y ab aire insolent, esperant que 'm vinguessen a escamentrar pera portarme com quí era. Així no tenia res d'estrany que tothom m'aborris com a una mala cosa.

Va venir un dia que la mare va caurer malalta; me recordo com si fos avuy de lo que 'm deya del lli estant.

—Ja veus lo que hi has guanyat ab las tevas dolenterias; no solsament m'ajudas a caure, sino que ningú se compadirá de la nostra miseria, y jo m'hauré de morir per falta d'assistencia; ja ho trovarás, ja, després

que m'hijan enterrat; de mare no te 'n vindrá cap mes, y com que ningú t'estimarà, tú anirás per las tevas... ¡Senyor! ¡Senyor!... ¡Qui sap com pararás!...

—¡Calléu, mare, calleu! —vaig fer jo aixugantme las llágrimas, sens poguer dir cap més paraula.

Lo que dins del cor m'hi sentia, no més jo ho sé, pero no podria contarho.

Ja 'm veyia sol pel mon, ab la consciencia que m'estava dihent tot lo dia: «tú l'has mort!» y 'l contemplar a aquella santa dona ab la color perduda y 'ls ulls humits per llágrimas amargas, no podia assossegat, ni tenia ganas de viure, perque la vida era per mi 'l remordiment y la miseria mes espantosa. Tot d'una 'm ve un pensament; y després de consolació y prométre-la que faria bonat, surto de casa y me 'n vaig corrent a la rectoria; entro y crido; surt la majordona y donantme una catxeta 'm diu:

—Ahont va aquesta pua?

—Vull veure al senyor rector.

—Vaja, fora d'aquí, que 'l senyor rector no està per tú.

—No me 'n aniré; 'l vull veure.

Veyentme tan tossut, la majordona cridà a mossen Llorens; aquest ab la mes bona cara del mon, sorti dihent:

—Veyám que voldrà aquest homenet; vull, vull; dit-xós voler.

—Senyor rector, —vaig dir ab la meua característica franquesa, y cridant com si fos a casa; —la mare s'acaba de morir, y ningú l'hi vol donar assistencia; los vehins son uns murris, perque...

—Què dius, xicot! —va dir mossen Llorens admirat de la meua paraula.

—Lo que sent, —vaig continuar, no la volen venir a veure... perque dihen que jo só dolent.

—Y es veritat, noy.

—Quina culpa hi te la mare? Oy, senyor rector? —anava dihent sens fer cas de l'afirmació de mossen Llorens.

—Be, noy, be; t'esplicas com un home; aném, vaja, acompanyam a casa teva.

Vaig quedar content; tot estava arreglat; perque mossen Llorens era d'aquells que no tenen res seu.

En arribant a casa, vam pujar a la cambra de la mare, que no va estar poch contenta de véurem ab tan bona companyia; fias me semblà que en la cara 'm va conèixer que jo era tot un altre. Jas darreras paraulas m'havien obert los ulls a la realitat, salvantme de caure en un mal pas.

¡Oh, mare meua! per vos he vingut al mon y per vos també he seguit lo camí de la honradesa.

Jo no tenia pas mal cor, però un insint poderós de venjança me tenia enecat, y no més podia corretjirme 'l respecte que tenia a la bona memoria de la mare.

Quan va sortir mossen Llorens de casa, hi havia al peu de la porta una colla de vehinas que s'estavan fent comentaris d'aquella visita. Lo bon sacerdot, després de donarlas 'l «Deu vos guarda» y d'allargar la mà a algunas criatures que volian besarli, dirigí a las vehinas aquestas paraulas:

—Ara, germanas, jo vos demanaré un favor, segur de que no me 'l negaréu.

—¡Ay, senyor rector! Tot lo que vosté mane será ben complert, —digué la mes enrahonadora.

—Així ho tinc per entés, bona dona, y ab aquesta confiança vinch a vosaltres en nom de la caritat, a reclamar un xich d'assistencia pera una germana desvalguda.

Al sentir aquestas paraulas una de las vehinas, girà la esquena ab l'escusa de renyar a un noy que s'arrossegaba per terra, y tot xano xano se 'n va anar cap a casa mormolant:

—Prou obligacions que té un hom a casa seva; cadascú per ell y Deu per tots...

Alguna altra va acontentarse ab arrufà 'l nas, no gosant caure en pecat de irreverencia.

—Si, fillas, si; —va seguir Mossen Llorens; —cal auxiliarlo al que passe tribulacions; y d'aixó n'hi ha un dia per cada hu; qui dona assistencia a sos germans, també 'n rebrá quan l'haurá de menester.

Altras rahons per l'estil va fer lo bon rector, que fora llach de contarho. Quan las donas se vejeren solas, se feren mil preguntas sobre lo que devian fer. La caritat no es pas cosa que sempre a punt se troba, perque 'ls uns no saben que cosa es; d'altras n'hi ha que s'escusan tan com poden de practicarla, y aquets si alguna obra bona fan es més per ferse ben voler de la gent que pera cumplir lo manament diví; y alguns, molt poquets, troban goig en la practica de tan excelent virtut. Entre las vehinas de casa, no va mancar qui de bon grat s'oferies a donar assistencia a la mare; ab aixó y algunas visitas que l'hi feya 'l cirurgià del poble a instancia del senyor rector, la mare no 'l va morir per descuyl dels altres, pero la va matar la malaltia.

Entrava la tardor, y vingué lo qu'ella tantas vegadas havia dit mentres estava malalta:

—Aquesta si que no la contaré; lo cor me diu qu' al caurer la fulla acabaré las penas.

Un demati, tot just clarejava, la vetlladora 'm va despertar tocantme fluxet a l'esquena, y cridantme baix, baix:

—¡Ramonet! ¡Ramonet!

—¡Qué? —vaig fer tot endormiscat.

—Llévat, cuyta.

Me vaig alçar depressa y com maquinalment, y al acostarme al lit de la mare... la trovo freda, ab los ulls entelats, la boca mitj badada... ¡Pobreta mare! ¡L'havia perduda per sempre!...

Després de besarla mil vegadas, tot plorant llágrimas de fel, vaig obrir la finestreta que donava al carrer; no hi passava un'ànima, emperó's comensava a sentir aquell remor de la vila que's desperta; arribava fins a mi un soroll d'esquellerinchs y algun xiulet dels traginers que passavan per la dressera; de tant en tant se sentia cruxir una finestra o caure 'l barrot d'una porta; aviat va comensar a passar algú, y 'm recordo qu'un vehi al veurem a la finestra, 'm cridà:

—¡Qu'ets matiner, Ramonet! Alguna 'n dus de cap. Jo no podia respondreli, perque 'l dolor semblava que m'hagués posat un dogal.

Vingué a la fi 'l primer raig de sol a il·luminar aquella cambra funeraria. La bona dona que tota la nit havia vetllat al capal de la mare, s'estaba assentada prop del lit y ab lo cap deixat anar sobre 'l lit, rendida de son; la mare estava estesa, ab los mans plegadas, tenint entre ellas uns rosaris que l'hi havia posat la vehina; jo recoizat a la finestra, ab los ulls escaldats de plorar, contemplant aquella hermosa matinata de tardor, que era la mes trista de ma vida. S'esqueya a esse pels vols de Tots Sants; alguns pagosos se n'anavan a la fira; la quitxalla comensava a bellugarse pel carrer; tot era moviment y soroll; ¡ay! aquella gatsara me feya mal al cor.

(S'acabarà)

J. LAPORTA.

AL HOSTAL DE LA VIOLA

(Aquesta poesia obtingué una medalla de plata en lo certamen celebrat per la Societat pour l'étude des langues romaines.)

No n'hi ha cap.

Com l'hostal de la viola
no n'hi ha cap en tot lo pla.
L'hostalera es mol guspassa,
l'hostaler fa de marxant.

Las criadas son feyneras
y traydoras altre tal:
solen riure fent als homes
bona cara y poch aymar.

L'esturment pintat en fusta,
que's veu sobre del portal,
es, pel qu'entra a Barcelona,
bon reclam, sino engranall.

Matxos, carros y gáleras,
gent que arriba ó be se 'n va,
fan que semble aquella casa
una fira de tot l'any.

Tot sovint s'hi fan disbauxas,
cada dia hi ha entaulats...
Com l'hostal de la viola,
no n'hi ha cap en tot lo pla.

II

Pentinat a la francesa,
lo barret bo y decantat,
la petxera enmidonada,
casacó nou y llampat,

lo retortje ab penjarellas,
un clavell passat al trau,
xarreteras a las calsas,
mitja blanca ab punt reixat,

escaigut per sa figura,
per sa bossa y sos pochos anys,
era tot un petrimetre
lo senyor don Nicolau.

Ben mati n'era un diumenje,
quant entrava dins l'hostal...
Diuen qu'en perdent la gana,
sols podia allí menjar.

Matelot, hostes ni mossos,
no 's trobava ningú a baix,
ni sonavan en l'estable
picarols dels animals.

Va pujar l'escala ab gracia,
com si 'l minuet ballàs:
al replà, festós eixia
l'hostaler endiumenjat.

—Molt bon dia, mestre Jaume.
—Senyor meu, que Déu lo guardi.
—Temps havia qu'erau fóra.
—Des d'ahí que só arribat.

—Sa visita ja esperava,
lo meu cor no s'erra may.
Menjarà un guisat riquíssim,
jo mateix lo só cuynat.—

Lo senyor s'asseia a taula
y mirava eas y enllà;
l'hostaler de dins venia,
li posava 'l plat davant.

—Son perdius de bosch,—li deya.
—¡Oh! ¡perdius! lo gran menjar.
¡Ahont són las vostras criadas
que de tres no s'en ven cap?

—L'una á plassa, l'altra á missa,
l'altre á veure al seu galant.
—Hostaler, feu salsas bonas;
res igual may só menjat.

—Hont teniu la gent de casa?
Ningú 's veu á baix ni á dalt.
—Son al llit encara 'ls hostes
y 'ls minyons á pascjar.—

Lo senyor treya la bossa.
—Hostaler, ¡quó quant val?
—D'aixó ray, no 'n tinga pena;
avuy tot está pagat.

—Oh, no, no, no 'u puch permetre.
—Jo 'u he dit, y aixís será...
A ma esposa avuy no ha vista;
vinga ab mí, ja pot entrar.

—No, no, gracias, altra estona,
ara 'm sento un xich malalt.
—Es ma salsa. Ja sol ferho
al qui no hi está avesat.

Entre, donchs.—Y obrint la cambra,
se 'l ne mena per un bras.
Lo senyor fa un pas enrrera,
lo cabell se li ha erissat.

Enjoyada y ben vestida,
groch lo rostre, 'ls ulls clucats,
al llit jey la mestressa,
morta y freda com un glas.

L'hostaler feya á ne 'l noble,
sens deixar-lo recular:
—¡Qu'es gentil la muller mia!
¡Que no veu quin goig que fa!

—¡Oh! ¡fugi! ¡fugi! ¡dexeu-me!
¡Mestre Jaume, per pietat!
—Crida, plora, desesperat,
que d'aquí no n'eixiràs.

Un infern heu fet ma vida...
Ella y tú m'heu deshonrat!
La sev'ánima y la teva
jo avuy dono á Satanàs.—

Y, empenyent cap dins al noble,
va fugir tombant la clau.
Al carrer després surtia,
mes ningú 'l vegé tornar.

Al carrer prou lo veieren;
mes hont para ningú ho sap.
Al mitj dia, un mar de flames
abrusava aquell hostal.

La mestressa era galana;
son marit no hi era may...
Com l'hostal de la viola,
no n'hi ha cap en tot lo pla.

ANTONI CARETA Y VIDAL

SECCIÓ DE NOVAS

S'ha publicat y escampat profusament lo programa de la primera Exposició d'Arts decoratives y de sis aplicacions a l'Industria, que s'ha de celebrar en Barcelona per iniciativa del Institut de Foment del treball nacional en la tardor de 1880. Creyém inútil fer constar que 'ns associém ab entusiasme á l'idea, creyentla altament profitosa pera las industrias qu'han de figurar en l'Exposició. Aqueixa primera Exposició abraçarà las seccions ó rams següents: 1.ª Métodos y procedimientos pera l'ensenyansa d'l dibuix. Quaderns ó cartipassos, obras, atlas y dibuixos solts a' autors espanyols. 2.ª Dibuixos aplicables ó aplicats ja al pintat, teixit ó brodat de tota classe de telas; y, per consegüent, las mateixas telas en que s'haja fet aplicació del dibuix per qualsevol procediment y 'ls grabats en cas d'haver-ni. 3.ª Dibuixos aplicables ó aplicats á la construcció y embelliments de tota classe de mobles y altres objectes de fusta, pedra, marfil, nácor, pastas y altres materias análogas no expresadas. 4.ª Dibuixos aplicables ó aplicats á la construcció ó decorat de tota classe d'objectes de metall, comprenhent desde 'l ferro fins los nomenats metalls preciosos. 5.ª Dibuixos aplicables ó aplicats á l'elaboració ó ornamentació de tota classe d'objectes referents á las arts cerámicas, comprenhent los de cristall, vidres y esmalt. 6.ª Dibuixos aplicables ó aplicats ja á l'il·lustració d'obras literarias y científicas, ja á la estamperia, sian en fusta, en tall dols, en pedra, en sin-cografia, heliografia, ó per qualsevol altre procediment, incluhintli apart lo grabat en las formas ditas. Com adició á aquest grup s'admeten las encuadernacions sempre que tingan mérit artístich y hi constin los autors dels dibuixos. 7.ª Antigüitats: comprenhent tota classe d'objectes artístichs-industrials d'època anterior al sí-gle xviii pera servir de punt de comparació ab lo que avuy se fa.

L'Exposició s'instal·lará en lo local del Institut de Foment, ab subjecció á las bases que han publicat ja tots los diaris locals, y que 'ls interessats fàcilment poden trovar, tenint principalment en compte que 'ls objectes han de remetre's precisament avans del 10 de Setembre próxim. Firman lo programa, al qual precedeix un pró-lech entusiasta y bellament redactat, lo President, don Joseph Ferrer y Vidal; lo Director, don Francisco J. Orellana, y 'l Secretari, don Ignaci M. de Ferrán.

Se diu molt qu'á últims del present estiu publicarà don Victor Balaguer una nova obra titulada *El Catalunismo*. Ningú com aquest eminent publicista pot parlar ab tant coneixement de causa en aqueixa materia, y per lo tant estém esperant ab verdader desitj l'aparició de aqueix nou llibre, qu'augmentarà la llarga llista de publicacions de tant insigne escriptor.

Nostre benivolgut amic lo ja brillantment conegut artista don Enrich Serra ha contractat matrimoni ab la bella senyoreta donya Estrella Huguet. Desitjém á tan joves esposas totas las felicitats y un hermós porvenir de bonansa eterna.

Heu rebut, y á continuació publiquem, la següent pró-ruga del certamen que deu celebrar enguany l'Associació d'excursions catalanas:

«Habent espirat lo plasso fixat pera la presentació de treballs sens que se 'n haja presentat cap, la Junta directiva, en sessió del 21 del corrent, acordá concedir una próruga que finirá en 31 de Desembre próxim, modificant las bases anteriors ab arreglo á las següents:

Primera. Se concedirà un premi consistent en una medalla d'or ab son nom, lo títol de soci honorari de aquesta Associació y 25 exemplars de la obra premiada, cas que s'acordi sa publicació, al autor de la mellor *Monografia de la montanya de Montserrat*, baix sos punts de vista: topogràfic, meteorològich, hidrològich, d'historia natural (fauna, flora, mineralogia, geologia, paleontologia), històric, prehistòric, artístich, pintoresch, etc., acompañada d'un ó més panoramas y d'un mapa de la montanya, trassat ab curvas de nivell de 10 en 10 metros y líneas de relleu topogràfic, á la escala máxima de $\frac{1}{20000}$, y ab indicació de camins, alturas, distancias, etc. També podrán obter al concurs los treballs sobre un ó varios dels extrems mencionats. La monografia deurá ésser escrita en catalá y tenir una extensió mínima equivalent a 50 planas del BUTILETI DE LA ASSOCIACIÓ D'EXCURSIONS CATALANA y máxima de 150. Será preferit lo treball que continga més datos nous y d'observació propia y que al mateix temps en son plan y en sa execució mellor responga al propòsit que anima á la Associació de popularisar lo coneixement de nostra terra y la afició á estudiarla.

Segona. La propietat de la obra premiada quedarà á favor de la Associació d'excursions catalanas durant dos anys. Després de dit plasso, passarà á favor del autor mitjansant las formalitats legals necessarias y ab

condició de fer constar sempre en la portada de la obra lo nom de la Associació y la circumstancia d'haver sigut premiada per la mateixa.

Tercera. Las obras que aspirin á dit premi deurán ésser entregadas al infrascrit secretari de l'Associació ó á qui 'l substitueixi en dit càrrech, per tot lo dia 31 de Desembre del any actual, en lo carrer del Hospital, n.º 141, segon.

Las obras se presentarán sens firma ni rúbrica de llurs autors, ni copiadas de sa mà, ni ab sobrescrit de sa lletra. Cada una portará un lema y anirá acompañada d'un plech cloés, ab lo mateix lema, dintre 'l qual hi aurá lo nom y residencia del autor. Lo secretari donarà rebut de totas las obras que se li entreguin y las no premiadas podrán ésser retiradas oportunament, mitjansant lo retorn del rebut.

Barcelona 22 de Juliol de 1880.—Lo President accidental, ARTUR BOFILL.—Lo Secretari, E. CANIBELL.»

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

En la nostra última revista no poguerem donar compte de las obras escultòricas que en l'*Exposició-París* se trobavan, y si be prometerem ressenyarlas, la falta d'oportunitat nos ho impediria sino creguéssim que aquellas ne son mereixedoras tan per lo que son las obras en sí com en la part honrosa que donan á l'art escultòric en Catalunya.

En efecte las obras degudas als senyors Reynés y Fuxá, artistas de indisputable mérit, encara que pertencient á distinta escola, han cridat ab justicia l'atenció del públich, éssent celebradas por inteligents y amateurs y mereixent los elogis de la premsa barcelonina.

No 'ns detindré'm á examinar las durs testas de senyora, esculpidas per lo senyor Reynés, qu' es sabut que á la perfecció del modelat reuneix la més exquisita elegancia artística, cosa que gosa lo sello característich en totas sas obras, puig ellas no son més que una reproducció, lleugerament cambiadas en lo que 'n podriam dir part accessoria com son los adornos, de duas testas en marbre que no fa mol temps exposá en lo mateix local, y de las que 'ns ne varem ocupar en altres periódichs y que per lo tant no podriam fer més que repetir després de que casi tots nostres llegidors ja se 'n haurán enterat en la premsa diaria y en temps oportú.

Reconegut també es de tothom que lo senyor Fuxá, es artista concienzut y si no ho hagués provat ja diferents vegadas en sas obras de las que moltras han sigut premiadas y distingidas en concursos y exposicions, nos bastaria la testa-tipo de pàgese de l'Italia meridional, que modelada ab severitat y pulcritud que li es propia, exposá en lo establiment París.

Lo tipo en qüestió difícil de donarhi la bellesa que tota obra deu tenir, per ésser las faccions grosses y grulleras, ha sigut molt ben interpretat per l'artista suplint á lo que 'l original no podia donarhi la manera de fer y modelat tant de 'ls carns com de la roba.

Obra d'l jove senyor Clarassó era un busto retrato del mestre de música senyor Tintorer, notable més per sa semblansa que per son modelat y manera de fer.

Es altre retrato en terra cuita, l'obra del senyor Montserrat qui ha fet veure en la manera de acabar que vol seguir l'estil del senyor Reynés. Alguna desproporció perjudica lo conjunt.

Los senyors Arnau y Serra, albergats de la Casa de Caritat de Barcelona han exposat respectivament una bacant y una criatura ajejada, en la que tots dos mostren los notables avensos que van fentse de dia en dia en tan difícil art.

Lo senyor Serra ha estat més felís en la elecció de assumpto, puig que la criatura ajejada en terra figura haver caigut trancantseli un plat que duya. L'expressió de la cara es digne de elogi com aixís també la posició que 's natural. Enlletgeix lo conjunt alguna desproporció y lo modelat massa barroch.

Un esbós del jove escultor E. B. Alentorn y un retrato baix relleu del senyor Espelt y Beya tancan la llista de las obras escultòricas de que podem ocupar-nos en la present secció y en lo present número.

L'esbós del primer se recomana per la soltura ab que 's executat y per més que l'assumpto es petit de sí, puig representa una mare tenint un noyet despullat á sa falda que juga ab un gosset, l'artista n'ha sapigut treure part fentlo agradable. En quan al modelat y dibuix no podem jutjarlos, puig que tot está apuntat solzament.

Lo medalló del senyor Espelt y Beya tampoch té res de particular, puig apart de la semblansa, de la que no podem parlar per no conèixer l'original, es cosa de tant poca importancia que sols podem dir

